పెంపకం

ఎదురు వాకిట్లో ఏదో గొడవ వినిపించి తలుపు తీసి చూసింది సరస్వతి. ఏడెనిమిదిమంది పిల్లలతో, స్కూలు బ్యాగులతో నిండి వున్న రిక్షాలోంచి, నాలుగేళ్ల పిల్లవాడు దూకడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. రిక్షా మనిషిని పీకి, కొట్టి, బ్యాగు విసిరేసి, పెద్దగా ఏడుస్తు నానా రభస చేస్తున్నాడు. ఆ పిల్లవాడి తల్లి, తండ్రి కలిసి వాడిని సముదాయించాలని, బెదిరించాలని రకరకాలుగా ధ్వనులు చేస్తూ అవస్థపడుతున్నారు. ఐనా వాడు దూకేశాడు. రిక్షా మనిషి ఓర్పుగా తన వంతు ప్రయత్నం చేస్తూ, పిల్లవాడిని ఎత్తుకుందామని దగ్గరగా వెళ్ళాడు. ఈలోగా, అంతకు ముందే రిక్షాలో ఎక్కి కూర్చున్న ఆ బాబు అక్క ఏడేళ్ళది, కిందకి దూకి, తన సంచీ, వగైరా తీసుకుని అమ్మా నాన్న పక్కన నిలబడింది.

"నువ్వెందుకు దిగావే? స్కూలుకి వెళ్ళు" అని అరిచింది అమ్మ. "తమ్ముడు ఏడ్చి రాగాలు పెట్టి దిగేస్తే, వాడిని స్కూలు మానిపించేశారు. నేను ఒక్కత్తెనే వెళ్ళాలా?" అన్నట్లుగా చూసింది.

నాన్న తీవ్రంగా ముఖం పెట్టి, "నీకేమొచ్చిందే! రిక్షా ఎక్కు. దిగేశావేమిటి" అని కోప్పడ్డాడు.

"తమ్ముడు..." అని పాప పెదవి కదిల్చిందో లేదో.. "నువ్వేం చిన్నపాపాయివా? మూడో క్లాసుకి వచ్చావు. తమ్ముడు సాయం రావాలా నీతో?" అని కసిరింది అమ్మ. రిక్షా మనిషి "ఎక్కు పాపా! టైమైపోతుంది. ఆయనతోటి నీకేంది? స్కూలుకి వస్తే వస్తాడు. లేకుంటే లేదు" అన్నాడు.

పాప దీనంగా రిక్షా ఎక్కింది. నాలుగేళ్ళ ఆ పిల్లవాడు టక్కున ఏడుపు ఆపి, వాళ్ళమ్మ చేయి గట్టిగా పట్టుకుని, యింట్లోకి పోదాం రమ్మని లాగుతున్నాడు. రిక్షా వెళ్ళింది. పాప అమ్మా, నాన్నకి 'టాటా' కూడా చెప్పకుండా ప్రయాణమైంది. సరస్వతికి లోపలికి వెళ్లాలనిపించక, ఎదురుగా మందార చెట్టుని, దాని పైకి పాకిన కాశీరత్నం తీగెని చూస్తోంది. 'పిచ్చి పాపా! తమ్ముడితో వంతు పడి బడి మానేస్తే బతుకంతా విచారిస్తావే! అనుకుంది.

కొత్తపల్లిలో తాటాకు పాక, పైన ఆనపతీగె, బావి పక్కన మందార చెట్టు. నలుగురు అన్నదమ్ముల మధ్య సరస్వతి ఒక్కతే ఆడపిల్ల. అందుకే ఎంతో గారాబం. నాలుగో తరగతిలో వుండగా బడికి వెళ్ళనని ఏడ్చింది. అమ్మతో కలిసి గిన్నెలు తోముతానని, బడి మానేసి పెద్దవాళ్ళు ఆడపిల్లలతో కలిసి ఆడుకొంటానని గోల చేసి బడికి వెళ్ళలేదు.

"మా తల్లీ! ఆడుకో" అని మానిపించారు. అంతే పదహారేళ్ళున్న సాంబశివుడితో వున్నంతలోనే పెళ్ళి చేశారు. సరస్వతి – బాల సరస్వతి కాపురానికి వెళ్ళింది. పదిహేనేళ్ళకి. పదహారో ఏట మొదలైన చూలింత,

బాలింత జీవితం – ఇరవై ఏడేళ్ళకి, బతికిన నలుగురు పిల్లల తర్వాత, పోయిన యిద్దరు పిల్లల తర్వాత, వెరసి ఆరు కాన్పుల తర్వాత ఆగింది. పద్దులు రాసే చదువొస్తే చాలు అంటారు. కానీ ఆ పద్దులు కూడా రాసే అవసరం లేని ఆదాయం సాంబశివుడి కుటుంబానిది. పొలాల మీద ఆదాయం అంతంత మాత్రం కావడంతో అవి కాస్తా అమ్మేసి, పట్నం ఫ్యాన్సీ దుకాణం పెట్టాలని వచ్చారు.

పట్నం రాబట్టే, ఆరో కాన్పు సమయంలో ఆస్పత్రి ముఖం చూసింది సరస్వతి. డాక్టరు పెట్టిన అతి ఘోరమైన చీవాట్లతో, మరి కాన్పు రాకుండా ఆపరేషన్ జరిగింది. సరస్వతి చూపు నిలిచినట్లు, యింకా ఆ మందార మొక్క వంకే చూస్తోంది – చూస్తున్నట్లు తెలియకుండానే.

"అమ్మా!" అని పిలుపు లోపల్నుంచి. రెండో కూతురు లక్ష్మి పిలుస్తోంది. దాని పాపాయికిప్పుడు నెల వెళ్ళింది. పురిటికి తీసుకొచ్చే స్తోమత సరస్వతికి లేదు. కానీ, దాని అత్తవారు ఏం చేస్తారోనని భయానికి తీసుకు వచ్చింది. లక్ష్మికిప్పుడు పదిహేడో ఏడు. కిందటేడాది సంబంధం చాలా బాగుందని అన్నయ్యలు చెబితే పెళ్ళి చేసేసింది. అదుగో బాజా అంటే యిదుగో బిడ్డ – అనే కొత్త సామెత పుట్టాలి యిలాంటి జీవితాలు చూస్తే, కదూ? దానికి బిడ్డను ఎత్తుకోవడం రాదు. బట్టలు మార్చడం రాదు. పాలు కుడపడం రాదు. పైగా నీరసం.

మంచం మీద కూర్చుని, దానికి సాయం చేసి, జడ అల్లుతోంటే – లక్ష్మి అంటుంది కదా 'అమ్మా అక్కయ్య పనే బాగుందే' అని 'ఎందుకే?' అన్నది సరస్వతి ఆశ్చర్యపోతూ. బావకి అక్క అంటే ప్రాణం. – ఇన్నాళ్లు మోయడం, చచ్చి, బతికి పిల్లను కనడం, ఏడుస్తూ దీన్ని పెంచడం లేకుండా – మొదటే తీయించేశాడు అన్నది పుట్టబోయేది ఆడపిల్ల అని తెలిసి, తెలివి గల మొగుడు, చాలా జాగ్రత్తపడి ఆ ప్రాణిని ఆరంభంలోనే అంతం చేశాడు. అందుకని పెద్దక్క గొప్ప అదృష్టవంతురాలు.

తన చేతిలో వున్న దాని జుట్టు వూడి వచ్చేట్లు పీకి, వీపు మీద ఒక్క దెబ్బ వేయాలనిపించింది సరస్వతికి. పచ్చి బాలెంత – అందునా తను కన్న బిడ్డ – కోపం అణచుకొని, 'బుద్ధి తక్కువ మాటలు మాట్లాడకు. దాని బతుకులో యింకా ఎంత అదృష్టం వున్నదో పెద్దవాళ్ళం చూసుకుంటాంలే!" అన్నది తీవ్రంగా.

వంటింట్లోకి వెళ్లి కూరగాయలు తీసి ముందు వేసుకుంది. పదకొండు గంటలలోగా ఏదో ఉడకేసి, దానికి పెట్టి, బట్టలుతికించి, ఆరవేసి, దుకాణానికి చేరుకోవాలి. లేకపోతే గల్లా పెట్టి గుల్ల అవుతుంది. ఉల్లిపాయ తరుగుతూ కళ్ళలోంచి మరీ నీళ్ళు రాకుండా కిటికీలోంచి కనబడే జామచెట్టువంక చూస్తోంది. ఉల్లిపాయలు తరిగితేనే, కళ్ళల్లో నీళ్ళు వచ్చేది. అసలు కన్నీళ్ళు రావడం ఎప్పుడో మానేశాయి. నలుగురు పిల్లల్ని చిన్న కిరాణా దుకాణాన్ని, ఉబ్బసంతో బాధపడే తల్లిని సరస్వతికి వప్పగించి, అర్ధాయుష్షులోనే చచ్చిపోయాడు సాంబశివం.

ఏం చేయాలి? సముద్రంలోంచి ఉప్పెన పుట్టి ముంచేస్తే ఏం చేయాలి? ఒకరు చేసేది ఏముంది? పెనుకెరటం వెనక్కి వెడుతూ, దారిలోని ప్రాణాలు, యిళ్ళు వూడ్చిపట్టుకొని పోయి మింగేస్తుంది.

కానీ, ఒక బిడ్డల తల్లి ఎదురు యీదవలసిందే! తనని నమ్ముకున్న వారందరినీ బతికించి, తాను చివికి హరించుకుని పోవలసిందే. కిరాణా దుకాణంలో కూర్చుంది. ఆడపిల్లలిద్దర్నీ ఏడెనిమిది తరగతుల్లో వుండగా పెళ్ళిళ్ళు చేసి పంపించేసింది. అమ్మో సరస్వతి సమర్థురాలు. ఆ పిల్లల్ని తగిన అయ్యల చేతుల్లో పెట్టి బరువు వదుల్చుకుంది అన్నారు. ఆ బరువు, నీటిలో తడిసిన దూదిలా, రెండింతలై తిరిగి వళ్ళో వచ్చి పడితే మాత్రం వాళ్ళదేం పోయింది?

ఆ తర్వాతి వాడే అబ్బాయి. వాడికెంత పదిహేను నిండాయి. ఎంత ప్రయత్నించినా వాడు ఏడో తరగతి పాస్ కాలేకపోయాడు. వాడిని చేర్పించిన బళ్ళో పాపం టీచర్లు మంచి వాళ్ళు. ప్రశ్నా పత్రం ప్రకారం, సమాధానాలన్నీ బోర్డుమీద రాసేసేవారు. అది చూసి కాపీ రాయడం కూడా రాని సరస్వతి పుత్రుడు ఏడో తరగతిలో రెండు డింకీలు కొట్టాడు.

ఇప్పుడు, తండ్రి ప్రారంభించి, తల్లి నిలబెట్టిన కిరాణా దుకాణం, గల్లా పెట్టె దగ్గర పొద్దున్న ఓ మూడు నాలుగు గంటలు కూర్చుంటాడు. సాయంత్రం ఏడు గంటలకి నూనూగు మీసాల నేస్తాలను కలిసి వాళ్ళను వెంట వేసుకొని వచ్చి, సోడాలో ఏవో తాగించి, అమ్మ దగ్గర డబ్బులు తీసికొని వెడతాడు. చాలా సినిమా హాల్సుకి ప్రధాన పోషకుడు. కాని మనస్సుంటే, కాస్సేపు వాడు అమ్మకాలు చూస్తాడు.

చివరిది భారతి. ఎనిమిదో తరగతికి వచ్చింది. బుద్ధిగా చదువుకుంటోంది.

సంక్షిప్తంగా చూస్తే, సరస్వతి జీవితం ఏముంది? ఈ నలుగురుకాక మరొక కూతురు. కొడుకు కూడా వుండేవారే – వాళ్ళు పసితనంలో చనిపోకపోతే.

సరస్వతికి బాగా జ్ఞాపకం – ఏడాది పిల్లవాడు, మూడేళ్ళ పిల్ల. వాళ్ళిద్దరికీ ఒకేసారి జబ్బు చేసింది. అప్పటికే పట్నం చేరుకున్నారు కనుక ఆస్పత్రిలో వేశారు. అత్తగారు మనుమడిని గురించి శోకాలు పెడుతూ, వార్డులోనే కూర్చుంది. పది రోజులైనా వుండాలి అన్నారు ఆస్పత్రిలో. కానీ ఆ నాయనమ్మ వుండనిస్తేనా? దీనికి మందులు రాయించుకో. యింటికి తీసుకుని నువ్వు పో. ఇంట్లో వాళ్ళకి వంట ఎట్లా వార్పు ఎట్టా – నేను నా మనుమడిని చూసుకుంటాను. ఎంతైనా, మగబిడ్డ వాడిని వదిలేస్తామా!" అని సాధించి పోసి, ఆస్పత్రి వాళ్ళు వద్దంటున్నా వినకుండా మనుమరాలిని యింటికి పంపేసింది. ఆ పిల్ల ఆ రాత్రే కన్నుమూసింది.

ఎంత ఏడిస్తే ఏం లాభం? కడుపు తీపితో కుమిలి గుండెలు బాదుకుంటే ఏం లాభం?

ఉల్లిపాయలు అవతల పెట్టి కొంగుతో ముఖం తుడుచుకుంది. లోపల పసిపిల్ల. తన మనుమరాలు గుక్కపట్టి ఏడుస్తోంది. దాన్ని కన్నతల్లి – అదీ ఒక చిన్న పిల్లేగా. శాపనార్థాలు పెడుతోంది. ఏమిటీ యీ చరిత్ర? తన బ్రతుకు మట్టి కొట్టుకొని పోయింది. కన్నపిల్లలంటే ప్రేమ పొంగుకుని రాదు. కట్టుకున్న వాడు పోయినందుకు ఏడిచే ఓపిక కూడా లేదు. ఆడదిగా, పసితనంలో చదువు లేక ఉన్నతంగా బతకలేక, హాయిమని తలెత్తుకుని తిరగలేక – పొద్దు వాలితే కన్ను మూసేద్దాం అనుకునే సరస్వతి జీవితానికి అర్థం ఏమిటి?

గబగబమని పని చేసుకుని, లక్ష్మిని రెండు తిట్టి, పసి పిల్లకి నీళ్ళు పోసి, నిద్ర పుచ్చి దుకాణానికి పరుగెత్తింది. కాఫీ నీళ్ళు గొంతులో పోసుకుంది.

అంతే! తినడానికి వీలేది?

మూడున్నరకి ఆఖరి పిల్ల – బడి నుంచి వచ్చింది. వస్తూనే, దుకాణంలోని సీసాలోంచి గుప్పెడు చాక్లెట్లు తీసుకుంది.

–"ఏమిటే?" అని సరస్వతి అరుస్తోంటే – "అమ్మా! నేను క్లాసు ఫస్టు! ఇదుగో రిపోర్టు!" అని ఎదురుగా గిరాకీలున్నారని కూడా చూడకుండా తల్లి బుగ్గమీద ముద్దు పెట్టుకుంది. 'నాతల్లే! నా తల్లే! మా భారతి బంగారం!" అంటే.

"భారతి అన్నా, సరస్వతి అన్నా ఒకటే కదమ్మా?" అన్నది ఆ పాప. దాని భాషాజ్ఞానం వలకపోస్తూ.

"కాదమ్మా – యిది చదువురాని సరస్వతి – నీవు దేశమేలే భారతివి కావాలి!" అని దగ్గరకు తీసుకో బోయి 'ఫో! గిరాకులున్నారు" అని తెచ్చి పెట్టుకున్న కోపంతో చిన్నగా కసురుకుంది.

(ఆకాశవాణి ప్రసారితం)
–వనిత, నవంబర్ 1996